

رهبری خدمتگزار

(رویکردی ارزش محور، اخلاقی، معنوی و پاسخگو)

www.ketab.ir

نگارش:

دکتر سبحان سبحانی جو

استادیار دانشگاه فرهنگیان

سرشناسه : سبحانی جو، سبحان، ۱۳۴۷-

عنوان و نام پدیدآور : رهبری خدمتگزار (رویکردی ارزش محور، اخلاقی، معنوی و پاسخگو) / نگارش سبحان سبحانی جو.

مشخصات نشر : تهران: نارون دانش، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری : ۱۸۹ ص.

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۲۴-۳۳-۷

وضعیت فهرست نویسی : فیا

موضوع : دانشگاه ها و مدارس عالی -- ایران -- مدیریت: Servant leadership--Religious aspects--islam

موضوع : رهبری خدمتگزار -- ایران: Servant leadership -- Iran

موضوع : رهبری آموزشی -- ایران: Universities and colleges --Iran -- Administration

موضوع : Management -- Religious aspects -- Islam

موضوع : مدیریت اسلام: Educational leadership -- Iran

موضوع : رهبری: Leadership

رده بندی کنگره : LB۳۴۱/۸

رده بندی دیویی : ۶۰۱.۰۶۵۵/۳۷۸

شماره کتابشناسی ملی : ۵۸۴۵۷۵۰

آدرس: میدان انقلاب اسلامی، خیابان کارگر شمالی، خیابان نصرت شرقی، پلاک

فنا و دو، واحد یک

شماره تماس: ۰۹۲۲۴۰۱۳۷۰ و ۰۲۱۶۶۹۳۲۲۴۵

آدرس ایمیل: narvanpub@gmail.com

آدرس سایت: www.narvanpub.com

عنوان کتاب: رهبری خدمتگزار (رویکردی ارزش محور، اخلاقی، معنوی و پاسخگو)

مؤلف: سبحان سبحانی جو

صفحه آرا: اکرم ملک نژاد

طراح جلد: الویرا صیامی

ناشر: انتشارات نارون

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

ISBN: 978-622-6924-33-7

فهرست مطالب

۷	 پیش گفتار
۱۱	 فصل اول: مفهوم شناسی رهبری
۱۶	 عناصر کلیدی در رهبری
۱۶	 انگیزش
۱۷	 نفوذ
۱۸	 قدرت
۱۸	 ارتباطات
۱۹	 رابطه رهبری و مدیریت
۲۰	 تفاوت‌های مدیریت در رهبری
۲۰	 مفهوم رهبری در مدیریت اسلامی
۲۵	 فصل دوم: پارادایم‌ها، نظریه‌ها و سبک‌های رهبری سازمانی
۲۷	 پارادایم‌های رهبری سازمانی
۲۸	 ویژگی‌های رهبری سازمانی در پارادایم سنت (پیش مدرن)
۳۱	 نظریه‌ها و سبک‌های رهبری
۳۳	 رهبری تبادل‌گرا
۳۵	 رهبری تحولی
۳۷	 رهبری کاریزماتیک
۳۷	 رهبری معنوی
۳۸	 رهبری اصیل
۳۹	 رهبری کوانتومی
۴۰	 رهبری خدمتگزار
۴۳	 فصل سوم: رهبری خدمتگزار
۵۳	 فصل چهارم: تاریخچه رهبری خدمتگزار
۵۹	 فصل پنجم: مقایسه رهبری خدمتگزار با سایر نظریه‌های رهبری
۶۴	 مقایسه رهبری خدمتگزار با سایر نظریه‌های رهبری
۶۷	 فصل ششم: مؤلفه‌ها و مدل‌های رهبری خدمتگزار
۸۳	 مدل‌ها و مؤلفه‌های رهبری خدمتگزار

۸۵	فصل هفتم: ابزارهای سنجش رهبری خدمتگزار
۸۸	برخی از ابزارهای مهم سنجش رهبری خدمتگزار
۹۵	فصل هشتم: رهبری خدمتگزار و ارزش‌ها
۱۰۳	فصل نهم: نقد رهبری خدمتگزار
۱۱۳	نقد رهبری خدمتگزار
۱۱۵	فصل دهم: رهبری خدمتگزار در ایران اسلامی
۱۱۹	اسلام و خدمتگزاری
۱۲۳	خدمت و خدمتگزاری در فرهنگ کهن ایرانی
۱۲۹	فصل یازدهم: جری خدمتگزار در آئینه پژوهش
۱۳۱	پیشینه پژوهش رهبری خدمتگزار
۱۴۳	تشریح و تفسیر مدل جری خدمتگزار در دانشگاه
۱۴۷	تشریح ابعاد مدل رهبری خدمتگزار در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی
۱۴۷	شرایط علی به وجود آورنده رهبری خدمتگزار در دانشگاه
۱۴۸	انگیزه خدمت‌رسانی و دگرخواسی (خواهی و حب مقام، نیاز به خدمت نه نیاز به قدرت)
۱۵۰	ظهور رهبری خدمتگزار در دانشگاه
۱۵۲	راهبردهای به کارگیری رهبری خدمتگزار در دانشگاه
۱۵۶	شرایط زمینه‌ای جهت بسط رهبری خدمتگزار در دانشگاه
۱۶۰	عوامل تسهیل‌کننده و بازدارنده (شرایط مداخله‌گر) رهبری خدمتگزار در دانشگاه
۱۶۵	پیامدهای به کارگیری رهبری خدمتگزار در دانشگاه
۱۶۸	مقایسه مدل رهبری خدمتگزار در دانشگاه با سایر مدل‌های رهبری خدمتگزار
۱۷۰	مقایسه مدل رهبری خدمتگزار در دانشگاه با سایر مدل‌های رهبری خدمتگزار
۱۷۱	توصیه‌های کاربردی جهت به کارگیری مدل رهبری خدمتگزار در دانشگاه‌ها
۱۷۳	منابع فارسی
۱۷۹	منابع انگلیسی

پیش گفتار

مهم‌ترین ویژگی جهان معاصر سرعت شتابان تغییر و تحولات در عرصه‌های مختلف جامعه است. پیامدهای این وضعیت برای جوامع و به‌خصوص سازمان‌های مختلف به شکل تهدیدها فرصت‌های گوناگون متجلی می‌شود. بدون شک سازمان‌هایی در این عرصه موفق خواهند بود که رهبران کارآمد و اثربخشی داشته باشند که توان شکار فرصت‌ها و تبدیل تهدیدها به فرصت‌های جدید را داشته باشند. چنین رهبرانی زمانی موفق خواهند شد که سبک رهبری را اتخاذ کنند که علاوه بر تطابق و سازگاری با شرایط آشوبناک جدید با شرایط و مقتضیات فرهنگی و ارزشی جامعه خود تناسب داشته باشد.

یکی از تحولات تازه در عرصه‌ی مدیریت و رهبری این است که: سازمان‌ها به‌وضوح خواستار رهبرانی هستند که اخلاقی، معنوی و با ایمان باشند، همین‌طور، کارکنان به دنبال، سازمان حمایت‌کننده و مثبت‌نگری هستند که ارزش کار فردی از جمله معنویت در محل کار را تحقق بخشد (بویم^۱، ۲۰۱۲، ص: ۱)؛ بنابراین اگرچه در گذشته مقوله ارزش‌ها، بین رویکردهای رهبری از اهمیت زیادی برخوردار نبود، ولی امروزه، ارزش‌ها در روندهای مدیریتی و رهبری از نقش محوری برخوردار هستند. یکی از زمینه‌های جدید تحقیقاتی و تئوری رهبری که مرتبط است با فضیلت و اخلاقیات، تئوری رهبری خدمتگزار است. بسیاری از صاحب‌نظران از جمله: بلاک^۲ (۱۹۹۳) و کوزیس و پوسنر^۳

1 -Boyum

2 -Black

3 --Kouzes & Posner

(۱۹۹۳) تأکید دارند که رهبری خدمتگزار یک نظریه مدرن با ارزش برای رهبری سازمان‌ها است (نصر اصفهانی، مهدی و نصر اصفهانی، علی، ۱۳۸۹، ص: ۱۴۳). همچنین تحقیقات مختلف نشان دادند که: شیوهی رهبری خدمتگزار در یک سازمان به بهبود اثربخشی سازمان از جمله رضایت شغلی، تعهد سازمانی، گردش مالی، اعتماد به اطلاعات ارائه شده توسط رهبر و تعهد به تصمیم‌گیری کمک می‌کند. برویکر (۲۰۱۳) در بررسی رابطه بین رهبری خدمتگزار و اثربخشی رهبر دریافتند که: رهبری خدمتگزار رابطه مثبت و معنی‌داری با اثربخشی رهبری دارد (برویکر، ۲۰۱۳، ص: ۹۵). رهبری خدمتگزار می‌تواند نیاز سازمان به نوعی رهبری اخلاقی که مبتنی بر مدیریت مردم محور و اخلاقی باشد را برآورده سازد (راملی و دس، ۲۰۱۴، ص: ۱۱۱). بسیاری از شرکت‌ها دریافته‌اند، اصول و شیوه‌های رهبری خدمتگزار می‌تواند احساس تازه‌ای از تعهد و تمرکز به سازمان را به ارمغان بیاورد (برائل، ۲۰۱۰)^۱ و این به خاطر این واقعیت است که رهبری که نیازهای کارکنان را برآورده می‌کند، باعث توسعه دایره‌ای از آن‌ها به بهتر شدن و تعهد و احساس تعلق بیشتر آن‌ها به سازمان می‌شود (آمبالی، سولیمان، باکار، هاشیم و طریق، ۲۰۱۱، ص: ۱۹). رهبری خدمتگزار یک سبک مؤثر برای ترانس‌سازی پیروان، مخالفت با بی‌عدالتی‌ها و نابرابری‌ها و همچنین حفظ ارزش‌هایی است که می‌تواند به انگیزه، الهام‌بخشی، تعهد به چشم‌انداز و رضایت شغلی، بیشتر منجر شود (گین لین لیف، ۱۹۹۷؛ راسل، ۲۰۰۱)^۲، دیرن دانک^۳ (۲۰۱۱) نیز بیان داشتند که انتظار می‌رود اعتماد و انصاف به عنوان مهم‌ترین واسطه باعث افزایش خود شکوفایی، نگرش شغلی مثبت و عملکرد سازمانی بهتر در محیط رهبری خدمتگزار شود (راملی و دس، ۲۰۱۳، ص: ۳۱۳).

1 - Ramli. & Desa

2 - Brownell

3 - Aambali, Suleiman, Bakar, Hashim and Tariq

4 - Russell

5 - Dierendonck

در ایران اسلامی، عجین بودن فرهنگ ملی و اسلامی با ادبیات خدمتگزاری، غیرقابل انکار است، چراکه با غور و تفحص در مجموعه تعلیم اسلامی و سیره عملی و نظری اولیاء دین می‌توان موارد و شواهد زیادی را پیدا کرد که نشان می‌دهد که یکی از روش‌های تقرب به خداوند متعال، خصلت نیکوی خدمت به مردم مخصوصاً خدمت به مؤمنان و صالحان است. در روایت آمده از رسول خدا (ص) پرسیدند: محبوب‌ترین مردم کیست؟ فرمود: آن که وجودش برای مردم سودمندتر باشد (اصول کافی جلد دوم، ص: ۱۶۴).^۱ در روایتی دیگر رسول خدا (ص) فرمودند: بزرگ قوم خادم آن‌ها ... است.^۲ (مکارم اخلاق، ص: ۶۵).

در مجموع رهبری خدمتگزار با مقبولیت گسترده و روزافزون از جانب پژوهشگران، صاحب‌نظران و مؤسسات مختلف، روبرو شده است. پیچ و ونگ^۳ (۲۰۰۳)، دو دلیل برای این موج بزرگ توجه به رهبری خدمتگزار پیش نهاد دادند: (۱) رهبری خدمتگزار بخشی از جنبش بزرگ‌تری است که از فرماندهی و کنترل فاصله گرفته و به‌سوی سبک رهبری مشارکتی و فرایندگرا در اقتصاد متکی به فناوری اطلاعات حرکت می‌کند (۲) رهبری خدمتگزار، با نوید رهبری و مدیریتی که مسئولیت‌پذیری اخلاقی و اجتماعی دارد، عامل بازدارنده برای مقابله با رسوایی‌ها (فساد) در سازمان است. «میلچار و بوسکو»^۴، ۲۰۱۰، ص: ۷۶) بر پایه‌ی این نتایج می‌توان استنباط نمود که الگوی رهبری خدمتگزار با تمرکز بر پیروان و خدمت به آنان، شکل نوین و پویایی از رهبری را ارائه می‌دهد که تجانس ظرفیتی با مدیریت و رهبری در جامعه اسلامی به‌ویژه رهبری آموزشی و به‌طور خاص،

۱ - قَالَ الصَّادِقُ (ع): سئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: أَنْفَعُ النَّاسِ لِلنَّاسِ كَافِي، ج ۲، ص ۱۶۴.

۲ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ فِي السَّفَرِ. «مکارم اخلاق، ص ۲۶۵».

رهبری آموزشی در دانشگاه و مراکز آموزش عالی دارد. بر این اساس در این نوشتار که حاصل چند سال مطالعه و پژوهش مستمر است تلاش شده که با استفاده از روش استدلال مبتنی بر پیشینه، مراجعه به نظرات خبرگان و پیمایش، مدلی مطلوب از رهبری خدمتگزار، برای رهبری در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، ارائه گردد.

www.ketab.ir